

Horari, setmanari i calendari. Escolar, personal, social i cultural. Aprenentatge-servei

Martí TEIXIDÓ I PLANAS
Inspector d'Educació
Universitat Autònoma de Barcelona
Societat Catalana de Pedagogia

1. No podem aguantar més el model classe-lliçó del liceu dels il·lustrats, herència de la *lectio* del trívium i quadrívium: cada hora canvi de matèria i canvi de professor per evitar la monotonia. No ho aguanten els alumnes; és molt feixuc per als professors cada hora fer canvi de matèria i de registre segons l'edat dels alumnes d'educació secundària. De cada seixanta minuts, en queden quaranta-cinc en net?

2. Avui l'ensenyament no es pot basar en la informació que dona el professor. L'accés a la informació és múltiple i continu. El professor ha de ser estructurador del coneixement, organitzador de situacions d'aprenentatge. Recursos: lliçó magistral mesurada, lliçó comunicativa, treball en equip, treball personal, consulta documental, observació i experimentació, formulació de conjetures i hipòtesis, realització d'artefactes, maquetes, plànols, debats argumentatius, taules rodones, comentari d'actualitat, confecció de panells, col·lecció, tractament i organització de dades, il·lustració, analogia i associació, enregistraments visionats i analitzats, enregistraments guionitzats sintetitzats, presentacions orals, plantejament, solució i formulació de problemes, exercicis de pràctica instruccional.

3. Si l'activitat d'ensenyament-aprenentatge s'organitza en temps llargs es pot estructurar en mòduls com una escaleta d'un mitjà de comunicació (la ràdio de matí, el millor model). En el decurs del dia, entre les 8 i les 15 hores habituals, solament dos o tres matèries, no sis. Ciències naturals i socials, llengua 1 i llengua 2 usuals, dibuix i arts, es poden organitzar en sessió setmanal de tres o dues hores continuades. El professor ha d'estructurar diferents mòduls: lliçó magistral, treball en equip, comentari (d'actualitat, científic, literari, filosòfic), part de treball personal tutoritzat discrecionalment, tema de debat, presentació d'enigma, problema o cas que cal resoldre en una sessió posterior. Caldrà mantenir mòduls curts i regulars per a llengües estrangeres de seixanta minuts o, encara millor, de quaranta-cinc minuts entre classe presencial i tutorial d'ordinador.

4. Trenta hores de classe setmanal? No és un excés? Si a la classe es fa poca feina i gens d'estudi personal. Els alumnes, els estudiants que han assolit uns bons aprenentatges han hagut de dedicar prop de vint hores a casa (llevat d'alumnes excepcionals molt talentosos i estratègics alhora). No és un excés demanar a adolescents cinquanta hores de treball-estudi? La nostra societat ha establert la setmana laboral de quaranta hores com a referent. Hem de pensar en vint hores de classe amb caràcter general i vint hores a casa, personals o en equip. Podem oferir a determinats alumnes un suport tutorial durant períodes o per matèries d'unes deu hores al centre. D'altra banda s'ha de suscitar una continuïtat d'aprenentatge entre el currículum d'estudis i l'observació de la realitat amb construcció de pensament.

5. Calendari uniforme per a tots? Cent setanta dies per sis hores? I desconexió total de seixanta o setanta dies? Per què tots els alumnes han de fer vacances totals a l'estiu i no poden faltar per viatjar amb els pares si fan vacances en una altra temporada de l'any? Podria haver-hi un cert crèdit. Si es va de vacances al novembre, es podrien fer dues o tres setmanes al juliol. Els alumnes que no superen el curs al juny, poden tenir classe i activitat tutoritzada al juliol. I el debat de si han de ser tres o dos cursos de batxillerat no té sentit si es tracta uniformement. Alguns alumnes podrien fer el batxillerat en tres cursos, no sols per dificultat o ritme lent, sinó per compaginar-ho amb activitats culturals: música, pintura, esport, artesanía... Alguns alumnes indubtablement l'han de fer en dos cursos, llevat que els presentem activitats d'ampliació i aprofundiment. Quin problema és entrar a la universitat als dinou anys, més tranquil i segur?

6. Edat de construir la personalitat pròpia. I obrir-se a la cultura i trobar-hi el gust. L'adolescència, entre els dotze i els divuit anys d'edat, culmina el desenvolupament cerebral amb l'harmonització de la racionalitat i l'emotivitat integrades, una visió doble i complementada de la realitat amb absorció de la cultura. Comprensió i gust per la natura i la cultura desenvolupant interessos propis, motivacions que donaran sentit a la vida. És edat d'idealitzar, d'admirar herois. El currículum de batxillerat, organitzat per matèries, no pot ignorar la interdependència i la multidisciplinarietat necessària per comprendre la complexitat i intervenir sobre la realitat. El coneixement adquirit a l'institut o col·legi ha de projectar-se a la vida diària, a la societat local on es viu, a la informació rebuda dels mitjans de comunicació. No han de ser deures, ha de ser estimular la capacitat d'observació sobre el que es fa habitualment i que cada alumne vagi desvetllant interessos propis.

7. Edat de comprometre'ls en el civisme. Aprenentatge-servei. L'allargament dels anys d'escolarització és inevitable per tal que els joves assimilïn la complexitat de la societat actual i incorporin les aportacions de la cultura creada en el decurs de la història. Això no obstant, no suposa un infradesenvolupament personal. La condició física d'adult s'acaba d'adquirir i la construcció psíquica s'està com-

pletant. La consciència es construeix socialment i no és una assignatura sinó una praxi. S'ha de posar en joc la capacitat física i l'activitat psicològica i si no s'apliquen a necessitats es descompensa l'equilibri tensional entre impuls i estímul (lleï de la doble quantificació de Konrad Lorenz). Amb un excés d'estímuls que no demanen cap esforç s'acumula un excés d'energia que pot abocar a l'avorriment agressiu. D'acord amb la seva capacitat, els joves han d'adquirir deures i responsabilitats i seria propi que els qui no els tenen sentissin vergonya. L'adquisició de responsabilitats no és una instrumentalització; el servei funcional i útil amb la necessària reflexió esdevé font d'aprenentatge. Alhora, el reconeixement extern consolida l'autoestima i la satisfacció de la feina ben feta activa les endorfines que aporten descans i recuperació. Tot això s'ha de practicar i se n'ha de parlar per tal que es pugui fer atribució de causa explicativa i s'integri en la conducta personal.